

Rubriek

Scandinavische mythologie

Wetten in Scandinavië

We weten veel over Oudnoorse wetten. Vooral in IJsland zijn veel wetten en wettradities opgeschreven rond 1117-1118. Ook in de saga's worden wetten en wettelijke procedures veel gebruikt als centrale ijkpunten.

In de 10e eeuw creëerden en ontwikkelden de IJslanders een unieke regeerstructuur, die heel anders was dan in de rest van Europa. Volgens Adam van Bremen waren de IJslanders van mening dat ze geen koning nodig hadden, de wet was bepalend. Er werd een systeem opgezet waarmee door middel van consensus geregeerd werd en waarbij onenigheden werden opgelost door onderhandeling en het sluiten van compromissen. Soms was ook geweld toegestaan om de eer te bewaken van de partijen die een geschil hadden.

IJsland was in die tijd verdeeld in vier districten, ieder district had 9 hoofdmannen die *goði* (mv. *goðar*) werden genoemd. Deze hoofdmannen hadden specifieke juridische en administratieve verantwoordelijkheden en stonden dicht bij de goden. De eerste *goðar* waren waarschijnlijk de leiders van de eerste schepen die naar IJsland kwamen. Het ambt van *goði* (*goðorð* genoemd) was in principe overerfelijk, maar kon ook overgedragen en zelfs gedeeld worden tussen personen. Steeds kon echter maar één *goði* naar de *Alþing*, de landelijke jaarlijkse bijeenkomst. Je mocht zelf kiezen door welke *goði* je je liet vertegenwoordigen, en je kon ook van *goði* wisselen. Je was dus bijvoorbeeld niet gebonden aan de *goði* die het dichtst bij jou in de buurt woonde, of iets dergelijks. In ruil voor de vertegenwoordiging beloofde jij de *goði* te zullen bijstaan en (indien nodig) mee te vechten bij ruzies en andere geschillen.

Met opmaak: Nederlands (standaard)

De *þing* werden jaarlijks door heel Scandinavië georganiseerd om het land / de regio of de clan samen te regeren. Iedereen die niet vogelvrij verklaard was, mocht hierbij aanwezig zijn. Regionale *þing* werden in de lente gehouden en *várþing* genoemd. Ze werden voorgezeten door drie *goðar* en alle aanhangers van deze *goðar*, de *þingmenn*, waren verplicht aanwezig. Tijdens de *várþing* werden regionale geschillen opgelost.

Met opmaak: Nederlands (standaard)

Op IJsland werd de landelijke *þing*, de *Alþing*, elk jaar gedurende twee weken eind juni gehouden op *þingvellir*, een prachtige plek met grotten, rivieren, bronnen en kloven. De eerste *Alþing* was in 930 en heeft daarna eeuwenlang jaarlijks plaatsgevonden. Tijdens de *Alþing* werden wetten voorgedragen door de wetspreker, wetten aangenomen door de Raad en werd er rechtgesproken door de vier districtshoven. Alle 39 *goðar* waren op de *Alþing* aanwezig, ze werden ieder vergezeld door

Met opmaak: Nederlands (standaard)

minimaal twee adviseurs. Iedereen mocht in principe aanwezig zijn, maar de *goðar* verplichtten een op de 9 *þingmenn* om mee te gaan. Kwam je niet, dan moest je een soort belasting betalen om de reiskosten van de anderen te dekken.

De Raad (*Lögretta*), de *goðar* en hun adviseurs, kozen iedere drie jaar een wetspreker (*lögsögumaður*), verantwoordelijk voor verduidelijking en behoud van de wetten. Tijdens elke *þing* droeg hij een derde van de wetten voor, in die tijd waren de wetten immers nog niet opgeschreven. De wetspreker was daarom de bron van wetskennis. Hij werd ook geconsulteerd bij onduidelijkheden. Om de wetten makkelijker te kunnen onthouden, maakte hij gebruik van alliteratie, rijm en ritme. Na drie jaar waren dus alle wetten voorgedragen. De wetspreker werd als enige betaald voor zijn rol.

Met opmaak: Nederlands (standaard)

De Raad was het wetgevend orgaan van de *Alþing*, de *goðar* hadden stemrecht. De Raad maakte nieuwe wetten, wijzigde wetten en bepaalde uitzonderingen voor de wet. Ze mochten ook verdragen sluiten met andere landen.

De vier districtshoven bestonden uit 39 rechters, gekozen en bestuurd door de *goði* van elk district. Een rechter moest ouder dan 12 jaar zijn, verantwoordelijk zijn voor wat hij zei en een eigen huis hebben. De besluiten moesten vrijwel unaniem genomen worden en dat zorgde soms voor problemen. Daarom werd in de 11^e eeuw een vijfde hof aangesteld, als hof van beroep. Als daar een besluit genomen werd, hoefde het alleen door de meerderheid genomen te worden.

Geschillen werden niet alleen door de hoven beslecht, er kon ook door middel van arbitrage een besluit genomen worden. Beide partijen konden er dan voor kiezen om neutrale derden de zaak te laten onderzoeken en een vonnis laten geven. Er kon ook gekozen worden voor een duel. Verder stonden procedures hoog in het vaandel. Als een van de partijen de procedures niet goed had gevolgd, won de andere partij automatisch.

De uitvoering van de straf of de beslissing kon niet door de hoven of de Raad worden afgedwongen, dat was iets tussen de partijen met een geschil. De opgelegde straf bestond vaak uit het compenseren van de geleden schade door de schuldige partij aan de andere partij. In de wet stonden standaard compensaties genoemd, afhankelijk van de schade en de status van beide partijen. De meeste opgelegde straf was echter het vogelvrij verklaren van de schuldige. Een ontzettend zware straf met grote psychologische gevolgen.

CF